

Het bestuur van de VO-raad
Postbus 8282
3503 RG UTRECHT

Prinsessegracht 21
Postbus 123
2501 CC Den Haag
t (070) 312 21 21
f (070) 312 21 00
e-mail: graaf@vereniginghogescholen.nl

Door kiesnummer
0703122161
Datum
18 november 2015
Oms kenmerk
15.4099.dir.bs
Onderwerp
Diploma op maat

Geacht bestuur,

Op 5 november 2015 heeft u de staatssecretaris van OCW uw notitie 'Diploma op maat' aangeboden. Inmiddels hebben wij kennis kunnen nemen van de definitieve versie van uw voorstellen, waarover wij in een eerder stadium in informatieve zin met u in het zogeheten 'Woerdens beraad' van gedachten hebben gewisseld. Onze eerste reactie spitst zich toe op twee vraagstukken:

- de mogelijke bijdrage van uw voornemens aan maximale talentontwikkeling in het algemeen voortgezet onderwijs;
- de mogelijke bijdrage van uw voornemens aan een betere voorbereiding en aansluiting op het hoger beroepsonderwijs.

Maatwerk

Maximale talentontwikkeling is dé uitdaging waar het Nederlandse onderwijs voor staat. Versterking van talentontwikkeling is dus *het doel*, meer maatwerk *een instrument*. Ook voor de hogescholen is talentontwikkeling een, zo niet de belangrijkste, prioriteit onder de noemer 'kwaliteit & studiesucces'. Wij verwijzen graag naar onze strategische agenda '#hbo2025: wendbaar en weerbaar' van mei 2015.

Om beter aan te kunnen sluiten bij talenten van leerlingen bepleit u meer mogelijkheden voor maatwerk. U spitst dit toe op het vergroten van de mogelijkheid dat leerlingen vakken kunnen volgen op verschillende niveaus. Het door u voorgestelde maatwerkdiploma is hiervan het sluitstuk. 'Vooralsnog' blijft deel A van het diploma gebaseerd op het huidige onderscheid tussen vmbo, havo en vwo. Maar 'op den duur' kan het leiden tot 'een algemeen diploma voortgezet onderwijs (waarop per onderdeel het behaalde niveau is aangegeven)'.

Vanzelfsprekend verruimt het kunnen volgen van een vak op een hoger niveau en/of in een ander tempo de mogelijkheid in te spelen op de verschillende talenten van leerlingen. U wijst er op dat inmiddels door het ministerie van OCW een aantal maatregelen is genomen gericht op het wegnemen van belemmeringen voor leerlingen die vakken willen volgen op een hoger niveau en/of versneld door het programma willen gaan.

Het is goed om daarbij te benadrukken dat er grenzen zijn, dan wel dienen te worden gesteld, aan een maatwerkprogramma. In ons gemeenschappelijke 'Woerdens beraad' hebben wij vastgesteld dat het voor scholen ondoenlijk is als leerlingen allerlei verschillende typen vakken op verschillend niveau moeten kunnen volgen. En een vervolgopleiding moet door de bomen het bos kunnen blijven zien om niet terug te hoeven vallen op eigen toelatingsexamens.

Talentontwikkeling

Versterking van talentontwikkeling omvat echter veel meer dan het verruimen van de mogelijkheid om vakken op verschillende niveaus te kunnen volgen. Even belangrijk, zo niet belangrijker, is het inspelen op sterk uiteenlopende leerstijlen en achtergronden van leerlingen en studenten. Daarbij is voor een grote meerderheid van onze leerlingen en studenten het aanbieden van structuur als onderdeel van een leerklimaat van een (hoge)school van wezenlijke betekenis, zo hebben de ervaringen met het studiehuis, het 'leren-leren' en/of het competentiegericht onderwijs ons geleerd. En tenslotte, en in het bijzonder, gaat het om de rol van de docent die niet alleen coach en begeleider is, maar zeker ook leermeester en onderwijzer die vanuit zijn of haar professionele trots leerlingen of studenten uitdaagt, eisen aan hen stelt. Niemand weet waartoe hij in staat is totdat hij of zij het probeert, op zijn grenzen stuit en deze verlegt!

Er mag niet vanuit worden gegaan dat de grote meerderheid van onze leerlingen en studenten zelfstandig zijn of haar leerbehoeften formuleert. En is de verwachting reëel dat zij niet kiezen voor de gemakkelijke weg maar juist ook kiezen voor vakken waar hij of zij niet vanzelfsprekend goed in zijn? Velen hebben een externe stimulans nodig om 'iets' te proberen, zeker als het niet de primaire belangstelling heeft in de snelle wereld van onze jongeren. Juist in deze tijd van individualisering, sociale media en 'infobesitas' wordt de betekenis van het onderwijs en de docenten voor talentontwikkeling eerder groter dan kleiner.

Uw notitie 'Diploma op maat' richt zich vooral op meer mogelijkheden voor het kunnen volgen van vakken op een verschillend niveau in het perspectief van het loslaten van de bestaande diploma's per schooltype. Dit impliceert een majeure stelselwijziging. Wij vrezen dat hierdoor andere door ons hierboven geschetste voorwaarden voor talentontwikkeling onderbelicht blijven.

Aansluiting avo – hbo

U beschrijft een toekomst die beduidend verder gaat dan de mogelijkheid een enkel vak op een hoger of lager niveau af te sluiten en beweegt zich in de richting van het Engelse model. Op termijn wordt het perspectief geschetst van het loslaten van de bestaande diploma's per schooltype, met dien verstande dat 'leerlingen de kernvakken minimaal dienen af te sluiten op het niveau van de opleiding'. Onder kernvakken worden Nederlandse taal, Engelse taal en wiskunde/rekenen verstaan. Daarnaast kunnen vakken op verschillende niveaus worden gevolgd en worden andere 'extra-curriculaire' leerervaringen opgenomen in het B-deel van het maatwerkdiploma. Duidelijk mag zijn dat dit perspectief gevolgen zal hebben voor het civiel effect van de diploma's omdat de rijke schakering van individuele vakkencombinaties een landelijke toelatingsregeling zeer waarschijnlijk onmogelijk zal maken. Toelatingsselectie zal dan onvermijdelijk zijn.

Daarenboven is het de vraag of uw voorstellen, die meerwaarde kunnen hebben voor een kleiner (intrinsiek leergierig en sterk op de school georiënteerd) deel van de leerlingen, voor de overige misschien helemaal geen voordeel in zal houden. Wellicht is het voor die laatste groep juist heel belangrijk dat een helder en eenduidig eindniveau (vmbo, havo of vwo) grotere stimulansen biedt om het maximale uit zichzelf te halen, daarbij ondersteund, geholpen en 'onderwezen' door hun docenten. En met een voor de 'buitenwereld' herkenbaar diploma met onomstreden civiel effect. Wij kunnen ons dus goed vinden in de waarschuwing van de Onderwijsraad bij uw voornemens dat 'verruiming van de kaders het funderend karakter van het primair en voortgezet onderwijs in gevaar [brengt], vooral waar het gaat om de brede basisvorming en de toegankelijkheid tot vervolgonderwijs'.

Resumerend

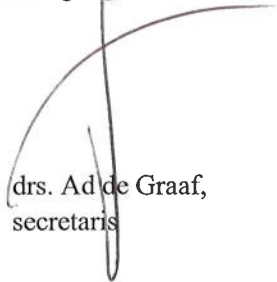
Vanuit het perspectief van de hogescholen vinden wij het belangrijk dat zoveel mogelijk jongeren zich op het vereiste niveau kunnen kwalificeren voor het hoger beroepsonderwijs. Wij onderkennen de meerwaarde van uw voorstellen voor een deel van de leerlingen in het avo. Tegelijkertijd zijn we er (nog) niet van overtuigd dat uw voorstellen in den brede zullen leiden tot meer jongeren die zich op een hoger niveau 'kwalificeren' en dat op een wijze die de aansluiting tussen avo en hbo versterkt. De invoering van een maatwerkdiploma kan het nagenoeg onmogelijk maken algemene regels te stellen met betrekking tot de toelating tot het hoger (beroeps)onderwijs. Dit zal dan leiden tot toelatingsselectie, wat afbreuk doet aan het civiel effect van het diploma algemeen voortgezet onderwijs.

Tenslotte: u bent met uw voorstellen een discussie gestart die belangrijk is voor de ontwikkeling van het voortgezet onderwijs en ingrijpende gevolgen heeft voor de aansluiting op het hoger beroepsonderwijs. Wij hebben in deze eerste reactie twijfels en vragen geformuleerd. Het vervolgesprek over uw voornemens zien wij met belangstelling tegemoet.

Het bestuur,

mr. Thom de Graaf,
voorzitter

drs. Ad de Graaf,
secretaris